

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40. А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 50 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“ од Јована Ђорђевића.

(Наставак.)

„Владимир и Косара“ стоји, што се драматске архитектонике тиче, изнад „Цара Уроша.“ За то га је лакше и за представу употребити, без многога брисања и дотеривања. „Цар-Урош“ је монстрозне величине, нити се игде могао представљати, док бар половина није била избрисана.

Г. А. Хацић добро ће учинити, ако преради „Владимира и Косару,“ као што је обећао. И сам се од дужег времена каним, да прерадим „Цар-Уроша,“ али — да признам истину — бојим се, да комад у преради од своје свежине не изгуби. Скоро би најбоље било, да се оба ова комада двојако прераде: башка за књижевност, где да се оригинал само од неких архаизама и очевидних погрешака очисти, и башка за позорницу, где би драматургу руке са свим одрешене биле.

Из треће позоришне епохе — коју ћемо по саопштењу г. М. Брежовског у бр. 16. „Позоришта“ да ставимо у годину 1837., — моћи ћемо скупити још више података. — У овој се епохи већ појављују и глумачке дружине, и то прва у Новом Саду, коју видимо да одлази у Земун, у Панчево, у Загреб, Карловац, Сисак и Београд; а за њом и друге, тако, да од тог времена па до оснивања народног позоришта (1837.—1861.), ако је и био прекидан низ позоришних представа, али није више био прекидан низ позоришних традиција, и позоришна се идеја у нашем народу све већма и већма развијала.

По горњим белешкама г. Брежовског саставило се 1837. године у Новом Саду „детеће дилетантско друштво.“ Ово је друштво те исте 1837. године било у Земуну и у Панчеву, а оту-

да се вратило опет у Нови Сад, где је за време месојећа 1838. давало представе. За тим при измаку 1839. године добије то друштво позив у Загреб, и после подужег преговора оде у Загреб, па онде даје представе од 10. јунија до 30. августа 1840. (в. бр. 54. „Позоришта“ од г. 1873.) — Оданде по белешкама г. Брежовског оде ово друштво у Карловац, отуда у Сисак, и из Сиска те исте године дође у Београд, где се бави до год. 1842., а отуда се враћа у Нови Сад. — За време од 1840. до 1842. давало је ово друштво представе осим Београда и у Панчеву (број 54. „Позоришта“ од г. 1873.)

Из времена, док се ово друштво у Београду бавило, има у архиви београдског народног позоришта једна позивница, штампана на жутој свили, коју мислим да је вредно овде прештампати. Она гласи овако:

Б Е О Г Р А Д Ђ .

Съ высокимъ допущенѣмъ представитѣ се данасъ у неделю 19. Юлія у овдашнѣмъ театру на ползу Юліяне Штайнъ

првѣй пѣтъ

Х Е Р Н А Н И

жалостна игра у 5 оддѣленія одъ Виктора Хьго, преведена одъ Ј. С. Поповића.

Оддѣленіе прво: Неповольный Затекуъ. Оддѣленіе друго: Благородна освета. Оддѣленіе треће: Кастиліанско поштењѣ. Оддѣленіе четврто: Созаклетіе. Оддѣленіе пето: Смртный Рогъ.

Л и ц а :

Хернани Никола Бадлай.
 Донъ Карлосъ, Краль
 Шпанскій Тома Јсаковићъ.
 Санжесъ, дворянинъ Сава Марковићъ.
 Донъ Руи, Гомезъ де Силва
 Херцогъ Јов. Капдемордъ.
 Донна Солъ, његова заруч-
 ница Јул. Штайнъ.
 Јозефа Дуарте, Дуенна Марія Стефан.
 Краль Пемскій Дим. Груићъ.
 Херцогъ Баварскій Любомиръ Јоанн.
 Служителъ Донъ Силве . . Лазаръ Дамянов.
 Созаклетници, четници, войници, служители.

Време дѣйствія године 1519.

Као што се нигда у овдашњимъ Театру ова-
 ковогъ состава дѣло не представљало: тако се
 у милостъ и благонаклоностъ високопочитаемогъ
 публикума понизно препоручуе

Юлиана Штайнъ.

За особена мѣсто плаћа се 1 фор., за прво
 мѣсто 30 кр., за друго 10 кр. сребра; а деца
 плаћаю половину.

(Почетак е у 7 $\frac{1}{2}$ саатѣ на вече).

1842.

(Наставиће се.)

ПРИЛОГ ЗА ГРАЂУ ИСТОРИЈЕ СРПСКОГА ПОЗОРИШТА.

(Свршетак.)

Године 1846. на молбу бечејских трговаца ску-
 пилисмо још неке нове чланове, и одпочесмо пред-
 стављати. За управитеља изабралисмо Шандора
 Даду. Гардеробе нисмо имали скоро никакве, те
 сад прилагањем народним направисмо врло леуу
 гардеробу, коју је доцније Ј. Кнежевић узео. Ка-
 кво одушевљење наста тек сада! Каква је тек
 сад била воља у нама! — Тврдо смо били на-
 умили, да се ово друштво не разиђе, него да га
 направимо „сталним.“ Али те наше лепе жеље
 спречи покрет 1848 године, те се тако морадо-
 смо манути свега, и гледати само како да спа-
 семо живот!

Године 1857. вратим се ја из Београда на
 свадбу мога сина у Бечеј. За време мога отсу-
 ства Ј. Кнежевић је склопио друштво, па је и-
 шао по околним местима те давао представе. За
 мало стигне од грофа Корониније, тадашњег гу-
 вернера, заповест, да не сме даље представљати.
 Почнем се договарати са Кнежевићем, како би мо-
 гли ту ствар у ред довести, те најпосле угла-
 вимо, да ја одем у Бечкерек к Дерфл-у, тадаш-
 њем крајсфорштанду, па да од њега измолим
 „концесију.“ Дерфл ме упуги у Темишвар грофу
 Коронинију.

Кад сам дошао Коронинију заподене се овај
 разговор међу нама.

Коронини. Вас волен си?

Ја. Ик кон нит дајч!

Коронини. Их кан нихт сербиш.

Ја. Конст унгарин?

Коронини. Најн!

Ја. Конст валахин?

Коронини. Најн!

Ја. Тос нит гут! Си, вер кумт ин војвоцшафт,
 си мус сајн финф секс шпрох вис! Пит концеси-
 јон театр!

На то се Коронини окрене и рече ми, да ћу
 добити искану дозволу. Дозвола је та била от-
 прављена Дерфлу, али се опет обуставила.

Међу тим ми смо играли на концесију некога
 Немца, по имену Буша, који је био као дирек-
 тор, али кад нам се то досади, а ја опет хајд'
 Корининију у Темишвар године 1859.

Када су ме пред њега пустили, запита ме:
 „Шта ћете опет? — па ме стаде мерити од
 главе до пете.

Господине! рекох му доста набусито, докле
 ћете ви нас варати? За што нам не дате концесију?

Уз њега је стојао и његов „толмач“, који је
 моје говоре њему, а његове опет мени тумачио.

„Ја ћу вам одмах рећи за што! Код вас Ср-
 баља није позориште вандроканшко друштво,
 које из нужде путује, да се захрани, већ вама
 је цел да народу удивате витешка духа, да му
 будите свест и понос, и да га одушевљавате
 за све што је српско и народно, а то не сме
 бити!“

— Господине! викнух ја, јесмо ли ми једноправни са другим грађанима! Ви нам то морате допустити, јер иначе идем самом цару у Беч, па Ћу видети, има ли у овој земљи правде! Ми, који смо проливали крв за круну и престо нашег светлог цара, ми, који смо бранили најсветија права наша, за цело ћемо имати призрења при решењу наше молбе, којом и нисам требао на вас се обраћати!

Толмач му није смео све оно казати, што сам ја говорио. Када гроф виде да се ја љутим, у један мах окрену се на левој пети, и оде из дворане.

„Како ви смете гувернеру таково што говорити?“ — запита ме капетан (наш толмач) који је такође Србин био; срећа ваша, што сам ја с вама једне крви, иначе бисте зло могли проћи.“

— Господине, за што да му не кажем, кад имам право! Ја сам владику Хранислава у његовом двору у Н. Саду пред целом конзисторијом за гушу ухватио само за то, што ми није тео право да суди; ја сам се са самим царем почео свађати због правде, па како не бих рекао њему оно, што је истина. За што нам не да концесије, да можемо наставити започети рад? Ја сам, мој господине, био цар, краљ, гроф, барон, турчин, шваба, просијак, и шта још нисам био, па сам научио истину у очи говорити!

„Шта! ви сте били цар!? Ви! запита ме капетан.“

— Да, да!

„Ви сте били цар!“ Е, е, то је лепо, то сте ви знатан човек, ал' сад гледајте ипак да се одавде чистите, јер ће се одмах гроф вратити, па ако вас овде затече, онда вам не стојим ни за што добар.

Ја му се лепо захвалим, и одем кући и без концесије.

Кад сам се у Бечеј вратио запита ме Кнежевић шта сам свршио у Темишвару; ја му све испричам, и још додам, да ја позориште не ћу оставити, ма ме главе стало.

Док смо се ми световали шта ћемо радити, чујемо да се склопило у Чанади неко позоришно друштво, које је почело у Кикинди представљати под управом Немца Буша. Одмах одправим Кнежевића тамо, да види какво је то друштво. Кнежевић, како је тамо стигао, одмах је представљао „Кир Јању,“ на опште задовољство, јер то му беше једна од најбољих улога. На представи био је и сам Дерфл, који је по свршетку комада позвао Кнежевића на вечеру, па између осталог запита га како се зове.

Ја сам Јоца Кнежевић из Бечеја.

А јесте ли ви онај, што сте са Лазаром Миросављевићем поднели иштанцију за концесију?

„Ја сам,“ одговори Кнежевић.

„Тек сад видим, да сте честит човек, и да заслужујете концесију. Ево вам моје тврде речи, да ће те је скорим добити.“

Кнежевић се одмах врати у Бечеј, и ми се почнемо договарати, како ће мо истиснути Швабу директора из седла, те Србина наместити за управитеља. У то нам дође концесија да смемо представљати. Ја пошљем Кнежевића у Кикинду да истисне Швабу, и то му сретно пође за руком. Одмах за тим преузе Кнежевић управу над друштвом, а томе се друштву придружимо и ми, те од два направисмо једно друштво. 23. нов. 1860. дођемо у Н. Сад и ту прибавимо још неколико нових чланова. Из овога друштва постало је касније г. 1861. данашње „Српско Народно Позориште.“

У Новоме Саду. Лазар Миросављевић, Лала.

З А М Е Т К Е

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.
(„Ја вас љубим,“ „Ћушка по што по то.“) Наша вредна управа опет нас је изненадила позоришном новином, шаливом игром у 1. чину: „Ја вас љубим,“ која је приказана 6. марта. Основна мисао томе делцу састоји се у томе, — што канда нико и не пориче — да се љубав не може задобити систематски, него да то зависи од наклоности срца. Може се, истина, покушати, да се по каквом систему љубав побуди, али ће успех остати сумњив, докле год си тему срце у помоћ не прискочи. — јер поуздан систем за предобијање љубави ваља тек да се пронађе (!). Ту изјаву, што смо је при свршетку чули из уста лепе младе удовице Салбризове, примамо дакле на

веру без сваког истраживања. Што се тиче саме представе овог забавног комада, сви приказивачи редом, А. Сајевић (Дарсе), Лукић (Парнеј), Моран (Марковић), Л. Маринковићева (Павлина), а особито г. Ј. Сајевићка (Салбризова) заслужују признања.

Пре тога добисмо мало грубљу храну у познатој шаливој игри: „Ћушка по што по то.“ Смејасмо се слатко, и тиме је она постигла своју цел. И овај комад представљан је живо и одушевљено. Између првога и другог комада певаше г. Љ. Зорићева и г. А. Сајевић „Дует“ из опере „Боасиске вештице,“ они поњеше бурно одобравање. Као што се из наведеног види, можемо слободно рећи, да ово вече нисмо изгубили. ?

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

45. ПРЕДСТАВА.

У П. ПРЕТПЛАТИ 1.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 16. МАРТА 1874.

РАЗБОЈНИЦИ.

Драма у 5 чинова од Фридриха Шилера, превели Живко А. Шокорац и Михаило В. Вујић.

О С О Б Е:

Максимилијан Мор, гроф-владалац	Зорић.
Карло	Недељковић.
Фрања } његови синови	Суботић.
Амалија Еделдрајх, грофова нећака	Ј. Сајевићка.
Херман, син неког властелина	Добриновић.
Шпигелберг,	Божовић.
Швајцер,	Марковић.
Грим,	Петровић.
Шуфтерле,	млади раскопници што се одмећу у ајдуке
Ролер,	*
Рацман	*
Козински	*
Калуђер	Ј. Маринковићка.
Данило, стари слуга грофа Мора	Рашић.
	Лукић.

Више разбојника. — Збива се у Немачкој.

У недељу 17. марта: „**ЂАВОЛОВИ ЗАПИСНИЦИ.**“ Драма у 3 раздела, с француског.

Отвара се претплата на дванаест представа. Ко је год намеран, да се претплати, а тако исто и наши досадањи поштовани претплатници, који желе своја места задржати, нека се изволе пријавити или у позоришној писарници (стану матичином), или у вече на каси, а коме је наручије, може то учинити и у трговини браће Поповића, или код скупљача претплате г. Корнела Јовановића, Ђоке М. Поповића и Светозара Крестића.

У овој претплати даваће се и ови нови оригинални комади: „**САН И ЈАВА.**“ (I. део.) Историјска драма у 3 раздела, од дра Милана Јовановића. — „**САН И ЈАВА.**“ (II. део.) Историјска драма у 4 раздела, од дра Милана Јовановића. — „**ГРАБАНЦИЈАШИ.**“ Шаљива игра у 4 чина, с предигром и песмама, од Илије Округића Сремца.

Цена је претплати стара.

Како је већ истекла прва претплата, то се умољавају они наши поштовани претплатници, који у име друге или треће рате што дугују, да тај дуг свој што пре изволе намирити.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.